

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA**

Seduta ta' nhar l-Erbgħa, 26 ta' Mejju, 2021.

Numru 15

Rikors numru 765/10/2 LSO

Noel Cefai eżerċitanti l-kummerċ bħala Green Care Trading

v.

**John E Sullivan għan-nom u f'isem is-soċjeta` kummerċjali
Sullivan Shipping Agencies Limited**

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell imressaq mill-attur fil-kwalità tiegħu premissa minn sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-22 ta' Marzu, 2016 (minn issa 'l hemm imsejħha "is-sentenza appellata"), fil-kawża fl-ismijiet fuq imsemmija, li biha u għar-raġunijiet hemm imfissra, dik il-Qorti filwaqt li ċaħdet l-ewwel u t-tieni eċċezzjonijiet tal-kumpannija intimata u

laqgħet it-tielet u r-raba' eċċezzjonijiet imressqa minnha, laqgħet it-tieni talba attriċi u ċaħdet it-talbiet l-oħrajn;

2. Fl-att li bih fetaħ il-kawża, ir-rikorrent jgħid li daħal fi ftehim mal-kumpannija intimata sabiex żewġ *containers*, mimlija b'materjal riċiklat, jintbagħtu flimkien lejn iċ-Ċina. Irriżulta li wieħed mill-*containers* ma tgħabbiex fuq il-vapur u tħalla l-art fil-Port Fieles. Dan wassal biex il-materjal wasal tard għand id-destinatarju. L-attur xela lill-kumpannija intimata bi frodi billi fuq il-polza ta' tagħbija hija ddikjarat mod meta dan ma kienx minnu, kif ukoll bi ksur tal-obbligi kuntrattwali li kellha lejha. Jgħid li huwa tilef mhux biss il-bejgħ tal-materjal iżda wkoll klijent billi x-xerrej ma jridx jinnegozja aktar miegħu. Talab li jingħata kumpens għad-danni li ġarrab;

3. Illi fit-Twegiba Maħlufa, il-kumpannija intimata laqgħet billi qalet li t-talbiet fil-konfront tagħha ma jregux billi mal-attur aġixxiet biss bħala aġent ta' kumpannija barranija u mhux f'isimha. Qalet li, skond il-kundizzjonijiet imniżżla fil-polza ta' tagħbija, il-kumpannija responsabbli mill-ġarr ta' merkanzija tista' tagħmel tibdil kif jidhrilha xieraq u, għaldaqstant ma setgħetx tinstab responsabbli għad-danni mitluba mill-attur. Tenniet li, f'kull każ, hija ħallset għall-ispejjeż li l-attur ġarrab fil-kiri, trasbordaġġ u użu u mhux sew li jerga' jitlob il-ħlas. Ċaħdet li l-attur

ġarrab telf ta' negozju billi jirriżultalha li l-merkanzija xorta waħda ngabret mid-destinatarju meta waslet fid-destinazzjoni tagħha;

4. Illi biex waslet għad-deċiżjoni tagħha, l-ewwel Qorti għamlet il-konsiderazzjonijiet li ġejjin:

“Permezz ta' din il-kawza, l-attur qed jitlob ir-rizarciment għad-danni lilu rekati b'konsegwenza ta' ksur ta' ftehim. Jghid li dan irriżulta f'dewmien fil-konsenja ta' merkanzija dovuti għal dikjarazzjoni frawdolenti fil-polza ta' taghbija. Ir-rizarciment qed jintalab għat-telf ta' bejgh tal-merkanzija, spejjez ta' kiri, uzu u trasbordagg ta' 'containers', u f'telf ta' negozju mad-destinatarju.

- omissis -

Fatti:

“Illi l-fatti sussegwenti huma pacifici bejn il-partijiet. Is-socjeta' konvenuta bhala agent tal-kumpanija estera Hanjin Shipping Co Limited giet inkarigata mill-attur biex iggorr merkanzija konsistenti f'zewg containers kontenenti materjal tal-plastik għar-reciklagg minn Malta lejn ic-Cina. Is-socjeta' intimata rilaxxjat polza ta' taghbija numru HJSCNAKE00088204 fil-5 ta' Frar 2010 (Dok.A) Skont din il-polza, il-merkanzija kienet tikkonsisti f'zewg containers li kellhom jingarru minn Malta lejn ic-Cina fuq il-vapur Coscoe Rotterdam li kellu jsalpa minn Malta fis-6 ta' Frar 2010.

“Irriżulta pacifiku bejn il-partijiet li container wiehed biss kien tghabba fuq il-vapur, filwaqt li l-container l-iehor kien baqa' fil-Port Hieles f'Malta. Meta s-socjeta' konvenuta giet a konjizzjoni ta' dan il-fatt sar ftehim bejn il-kontendenti sabiex l-ewwel container jinzamm f'Singapore sakemm jasal it-tieni wiehed, sabiex it-tnejn jigu spediti flimkien lejn id-destinazzjoni finali f'Qingdao ic-Cina. Is-socjeta' konvenuta harget polza ta' taghbija ohra għat-tieni container fid-9 ta' Marzu 2010 (Dok D) għall-garr tal-istess fuq il-vapur Wan He 0156E. Jirriżulta wkoll li s-socjeta' intimata rilaxxjat polza ta' taghbija għall-ewwel container, li turi l-istess data tal-5 ta' Frar 2010 izda li juri wkoll li container wiehed biss tghabba fuq il-vapur Cosco Rotterdam (Dok.C).

“Illi r-rikorrent jishaq li l-partijiet kellhom ftehim biex iz-zewg containers jigu trasportati flimkien u kkonsenjati lid-destinatarju tiegħu - Il-kumpanija Qingdao Eternal International Trade Co. Ltd. fic-Cina. Dawn iz-zewg containers waslu eventwalment izda tardivament għand il-kumpanija destinatarja fit-22 ta' April 2010. L-intimat sostna li hallas l-

ispejjez addizzjonali ta' trasbordagg. Min-naha l-oħra, r-rikorrenti sostna telfien finanzjarju minhabba li l-merkanzija waslet tard.

- omissis -

“Konsiderazzjonijiet ta’ Dritt:

“L-Ewwel Eccezzjoni- Nuggas ta’ Relazzjoni Guridika

“Din l-eccezzjoni giet sollevata mill-intimat fis-segwenti termini:-

"Illi t-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt, stante li s-socjeta attrici kienet involuta mal-konvenut biss bhala agent ta' kumpanija estera tal-garr ta' merkanzija u ghalhekk ma tistax tinzamm responsabbli ghad-danni li allegatament seta' sofra r-rikorrent, u dan kif ahjar specifikat fis-'Standard Trading Conditions' hawn anness u mmarkat bhala Dok A (fol 19 a tergo) li jirregolaw kull tranzazzjoni tas-socjeta` intimata ma' klijent, fosthom ir-rikorrent. "

“Il-kumpanija intimata ssottolineat li ladarba hi kienet qed tagixxi bhala agent tal-principali, ossia tal-kumpanija Hanjin Shipping Co. Ltd., ma tistax tkun mizmuma responsabbli. Inolte dan johrog mit-terms and conditions tal-ingagg taghhom li kienu notifikati lill-attur.

“Dwar dan, l-attur irrabatta li hu jaf lill-kumpanija intimata, hu ffirma l-ftehim maghha u ghalhekk hi responsabbli ghad-danni subiti peress li kellu relazzjoni diretta mal-kumpanija intimata.

“Hu risaput li “B’relazzjoni guridika wiehed necessarjament jifhem dak l-att jew pluralita` ta’ atti konnessi li jimmiraw għall-produzzjoni ta’ effett guridiku fl-ambitu ta’ drittijiet bejn zewg soggetti jew aktar.” (Ara, **“Burmarrad Commercials Ltd. vs Desmond Mizzi et”** deciza fit-28 ta’ Frar 2007, u **“Salvu Fenech nomine vs Karl Bonello et”** Appell Inferjuri deciz fit-3 ta’ Ottubru 2007).

“Ikkonsidrat li vapur fil-kamp tal-ligi marittima huwa rappreżentat mill-armaturi jew l-agenti ta' l-armaturi. Illi huwa pacifiku fil-gurisprudenza nostrana, li:

“L-agent jippromwovi l-interessi tal-mandanti tieghu; interess dawn li jgorru maghhom anke doveri.....”¹

“Dwar ir-rappreżentanza tal-vapur mill-agent, din il-Qorti kif diversament presjeduta, fil-kawża fl-ismijiet **“Alfred Calleja et nomine vs Carmelo Ellul Sullivan noe et”** (per Imħallef Philip Sciberras) deciza fil-15 ta’ Dicembru 2004 qalet illi:

“Kif rikonoxxut hemm diversi kwalitajiet ta’ aġenziji marittimi u n-natura guridika tagħhom tvarja skont il-funzjonijiet li jiżvolġu u tista’ wkoll tvarja

¹ Ara **Alfred Calleja nomine et vs Carmelo Ellul Sullivan nomine et** P.A. deciza fil-15 ta’ Dicembru 2004.

minn każ għall-każ (“**Vivian J Bianchi nomine vs Edward Sullivan et nomine**” – Qorti tal-Kummerċ (per Imħallef George Schembri) deċiża fit-8 ta’ Marzu 1979). Ġia’ f’sentenza anterjuri għal din l-Onor. Imħallef Tancred Gouder kien iddisenja u ddistingwa tliet xorta ta’ rakkomandatarji, ossia:

“1. Is-sempliċi konsenjatarji jew aġenti tal-vapur illi jiġu magħżulin kull darba li l-bastiment imur fil-post fejn joqgħod il-konsenjatarju, fejn ma jkunx hemm rakkomandatarji stabbli u l-fakoltajiet tagħhom huma limitati għall-operazzjonijiet relattivi għal karikament u skarikament ta’ bastiment wieħed determinat, f’post wieħed

“2. Ir-rakkomandatarji li huma dawk li jirrapprezentaw lill-armaturi b’mandat ġenerali għal dak li jirrigwardja l-esekuzzjoni ekonomika u kummerċjali tal-kuntratt tat-trasport li jestendi ruħu għall-operazzjonijiet kollha kemm huma relattivi għall-bastimenti kollha tal-armaturi;

“3. Ir-rappreżentanti jew aġenti tas-soċjetajiet ta’ navigazzjoni li huma istituti veri u proprji għax jittrattaw u jikkonkludu abtivalment l-affarijiet kollha tas-soċjeta’ li jirrapprezentaw il-post fejn joqogħdu u f’dak il-post huma preposti għall-kummerċ kollu li fl-istess post jiġi eżerċitat mis-soċjeta’ mandanti. (Kollz. Vol. XXX1X – p iii-paġna 821). “Issa apparti l-fatt li x-xorta ta’ aġenziji marittimi kompliet fiż-żminijiet tal-lum testendi ruħha sew, il-premess iwassal għal din il-konsiderazzjoni. Dejjem fuq l-insenjament tal-imsemmi Imħallef Gouder: ‘ir-rappreżentant lokali ta’ armatur esteru, imbagħad avolja kien sempliċement konsenjatarju tal-bastiment għal dik id-darba biss li l-bastiment kien Malta u hekk kien mandatarju okkażjonali bil-fakoltajiet limitati għall-operazzjonijiet attinenti u konsegwenti għall-fatt tal-karikazzjoni u tal-iskarikazzjoni ta’ bastiment determinat, għandu rappreżentanza attiva u passiva tal-armatur għal dawk l-operazzjonijiet speċifiċi u kwindi hu persuna legittima biex jirrapprezenta lill-armatur f’azzjoni ta’ danni pretiżi minn esekuzzjoni ħażina ta’ obbligazzjoni assunta għat-trasport ta’ merkanzija u għad-danni konsegwenzjali (**Kollezzjoni Volum XLIII – p ii –paġna 856**). Konsegwentement ir-rakkomandatarju jista’ jiġi ċitat għan-nom tal-armaturi basta jkun attijiet li ma jeċċedux l-affari li r-rakkomandatarju hu nkarigat minnhom. Bħala persuni nkarigati bil-konsenja tal-merkanzija huma l-persuni legittimi biex jirrispondu għal domanda dwar nuqqas ta’ konsenja tal-merkanzija. (Kollezzjoni Vol XL – pti iii-paġna 619).”

“F’dan is-sens ukoll hija s-sentenza fl-ismijiet “**David Curmi noe vs Frederick Frendo noe**” (31 ta’ Ottubru 1994) fejn gie ritenut li l-agent “hu l-persuna legittima biex jirrapprezenta lill-armatur f’azzjoni għad-danni pretiżi minn esekuzzjoni ħażina ta’obligazzjoni assunta għat-trasport tal-merkanzija.”

“Illi fis-sentenza fl-ismijiet “**Ronald Demajo noe vs Adrian Mifsud nomine**” (24 ta’ April 1980) intqal illi “B’dan il-mod l-agent għandu impliċitament ir-rappreżentanza ġudizzjarja tal-armaturi tal-bastiment f’kawżi li jirrigwardjaw nuqqas ta’ konsenja tal-merkanzija jew ħsarati fiha, peress li dawn il-materji jitwieldu mill-kuntratt tat-trasport tal-merkanzija nvoluta f’ dak il-vjaġġ partikolari.”

“Illi fil-kaz in ezami, ghandu jinghad li s-socjeta' intimata mhix imharrka ghan-nom tal-mandanti taghha imma semplicement bhala Sullivan Shipping Agencies Limited. Inoltre l-attur xehed li jaf lill-intimati fis-sens li l-ftehim li kellu kien mas-socjeta' intimata. Izda realment dan il-konflitt huwa semplicement wiehed apparenti billi jidher car mid-dokumenti esebiti inkluzi t-termini u kondizzjonijiet tas-servizzi offruti mis-socjeta' intimata li huma shipping agents u dahlu f'relazzjoni guridika mar-rikorrenti f'dan il-vesti.

“Illi dan iccarat, ghar-ragunijiet premessi rigward ir-rapprezentanza l-ewwel eccezzjoni qed tigi michuda.

“Fil-Mertu

“Responsabbilità

“Illi l-ewwel punt li jrid jigi investigat huwa jekk is-socjeta' intimata ghandhiex tinzamm responsabbli ghal xi nuqqas fil-konfront tal-attur. It-talbiet tal-attur fir-rigward huma pernjata fuq zewg binarji:

“1. Allegazzjoni ta' frodi konsistenti fir-rilaxx ta' polza ta' taghbija falza;

“2. Allegazzjoni ta' ksur ta' ftehim dwar id-data tal-konsenja (spedizzjoni konswetudinali ta' madwar 26 gurnata mid-data tal-partenza).

“Ikkonsidrat li l-polza ta' taghbija rilaxxjata fil-5 ta' Frar 2010 (u del resto, iz-zewg poloz rilaxxjati sussegwentement) ma tipprefiggix data ghall-konsenja tal-merkanzija fic-Cina.

“Izda kif jghidu sew l-Awturi “**Chorley & Giles**, fil-ktieb “Shipping Law” (8th. Edition – Pitman) fuq in-natura tal-polza ta' karigu (pag. 249): “It should be noticed that the bill of lading is only evidence of the contract between ship owner and shipper, not the contract itself. Additional terms may be incorporated from the charterparty, from advertisements and similar notices, or even from oral evidence that they were agreed. Moreover, terms actually contained in the bill of lading may be varied orally, and such variations are enforceable. All this, however, applies only between the immediate parties to the contract, carrier and shipper.” Huwa minnu ghalhekk li l-kontraenti jistghu jistipulaw kondizzjonijiet specjali li ghandhom japplikaw ghat-trasport ikkuntrattat, purke' l-prova ta' dawn il-kondizzjonijiet tirrizulta b'mod car u inekwivoku.

“Illi l-prova tat-taghbija fuq il-vapur hi kostitwita mill-polza tal-kariku. Skont kif stabbilit bl-artikollu 325 tal-Kodici tal-Kummerc (Kap. 13) “l-polza tal-karigu taghmel prova bejn il-partijiet kollha nteressati fit-taghbija, kif ukoll bejniethom u l-assigurator, bla hsara ta' prova kuntrarja”.

“Frodi

“L-attur qed jallega li l-intimat agixxa frawdolentement (l-ewwel talba). Jinkombi fuqu l-piz tal-prova ta' qerq li, fil-fehma tal-Qorti, ma giex soddisfatt sal-grad rikjest bil-Ligi ghalkemm ma hemmx dubbju li l-polza rilaxxjata fil-5 ta' Frar 2010 tirreferi ghal zewg containers mentri fil-fatt wiehed biss salpa.

“Ikkonsidrat li l-polza (DOK A) li giet rilaxxjata, inharget fil-5 ta' Frar 2010, lejliet il-vjagg. Izda, jigi dedott li minn dawn ir-rizultanzi ma jfissirx li kien hemm frodi jew qerq fic-cirkostanzi partikolari ta' dan il-kaz bl-emissjoni ta' din il-polza. Gie affermat mix-xhud Ian Sullivan, li dan id-dewmien fil-port maghruf bhala “short shipments” huma xi haga spissi u komuni. Fil-kaz odjern x-short shipment irrizulta wara l-emissjoni tal-polza, li huwa draft bill, li inghata lill-attur qabel ma l-vapur salpa. Ghalhekk hu eskluż li l-agent irrilaxxja polza falsa b'xi intenzjoni doluza a priori.

“Anzi mill-provi u mix-xhieda ta' Ian Sullivan irrizulta li l-agent lanqas kien a konjizzjoni li container minnhom baqa' l-art u kien biss meta inghataw din l-informazzjoni mill-Port Hieles li saru jafu bl-akkadut. Malli dan il-fatt gie a konoxxenza taghhom ghamlu li setghu biex jirrimedjaw. Il-Qorti b'dan mhix qed tezonera lill-agent mill-obbligu li kellu li jassigura t-taghbija izda dan hu mertu li ser jigi kkonsidrat mat-tieni talba attrici u certament ma jfissirx li l-agent tramite l-impjegati tieghu kien responsabbli ghal xi ghemil doluz.

“Data konswetudinali tal-konsenja u ftehim li z-zewg containers kellhom jitilqu flimkien

“Illi l-Qorti tikkonsidra li l-attur ma rnexxielux jipprova li l-partijiet ftehmudwar data partikolari tal-konsenja. Dan hu eskluż mix-xhieda ta' Ian Sullivan li sahaq li huma ghandhom policy proprju li ma jikkommettux ghall-data ta' konsenja minhabba ir-riskji u imprevisiti inerenti f'vjagg bil-bahar.

“Ikkonsidrat wkoll li b'dan ma jfissirx li s-socjeta' konvenuta kellha carte blanche biex tiehu z-zmien kollu li riedet ghall-konsenja. Kif jghid **Carver** “British Shipping Laws”² “The voyage must be prosecuted without unnecessary delay or deviation. The ship-owners' undertaking is that he will be diligent in carrying the goods on the agreed voyage, and will do so directly without any unnecessary deviation. But this undertaking is to be understood with reference to the circumstances that arise during the performance of the contract.”

“It-trasportatur hu obligat li jikkonsenja l-merkanzija mhux biss fid-destinazzjoni pattwita, imma biex jaghmel dan fi zmien ragonevoli kif

² *Carriage of Goods by Sea*, Vol.III p 706

mistenni minn trasportatur diligenti. X'inhum 'zmien ragonevoli' hu kwistjoni ta' fatt li ghandu jigi apprezzat mill-Qorti skont ic-cirkostanzi partikolari tal-kaz. Skont l-attur dan hu circa 26 gurnata mill-partenza.

“Ghalkemm ma jirrizultax li kien hemm ftehim dwar data partikolari ta' konsenja, min-naha l-oħra gie ppruvat li kien miftiehem li z-zewg containers kellhom jitghabbew flimkien fuq il-vapur Cosco Rotterdam għall-vjagg lejn ic-Cina fis-6 ta' Frar 2010.³

“Fil-kaz odjern, l-istruzzjonijiet tal-attur kienu cari - li z-zewg containers kellhom jitghabbew fis-6 ta' Frar 2010. Fuq dawn l-istruzzjonijiet inharget draft bill of lading (**DOK A**) li jirrisulta li z-zewg partijiet strahu fuqu u li juri li f'dik id-data tghabbew zewg containers u mhux wiehed.

“Billi container wiehed inzamm f'Singapore sakemm wasal it-tieni wiehed, it-tnejn imbagħad telqu flimkien tardivament u waslu c-Cina fit-22 ta' April 2010. L-agent baqa' ma ta l-ebda spjegazzjoni tal-akkadut - atteggjament li frankament ma tistax tifhmu din il-Qorti għaliex l-agent għandu jkollu f'idejh loading document li telenka t-tagħbija u komunikazzjoni mal-Port Hieles sabiex jizgura li l-polza twettqet.

“Mhuwiex ikkontestat mill-agent li l-containers kienu taht ir-responsabbilita' tiegħu. Difatti kemm fl-ewwel polza (Dok A) kif ukoll fiz-zewg poloz rilaxxjati rigward kull container (Dokti C u D) jidher li l-container kien shipped on board by Charlene Camilleri (Dok A u Dok) riferibbilment għall-ewwel container u minn Keith Sullivan (Dok D), it-tnejn impjegati tal-intimata.

“L-istess agent, għalkemm accenna li talab raguni mill-Port Hieles dwar l-akkadut, f'ebda hin ma ezonera ruħu mir-responsabbilita' li jassigura li l-merkanzija kollha, li, del resto, thallas tiegħu, kellu jigi stivat fuq il-vapur Cosco Rotterdam. Hawnhekk tajjeb li ssir riferenza għall-email mibgħut minn Ian Sullivan, datat it-18 ta' Frar 2010 (fol 42), fejn għarraf lill-attur li "The error from our end is not loading the other unit and we will pay all relevant storage charges incurred to date for unit still at terminal."

“Għalhekk fid-dawl ta' dan kollu il-Qorti hija soddisfatta li l-ftehim pattwit u cioe` li z-zewg containers jitlqu flimkien fuq il-Cosco Rotterdam fis-6 ta' Frar 2010 ma giex osservat, u dan unikament minnhabba n-negligenza tas-socjeta' konvenuta.

“Klawsola ta' Ezoneru tal-Agent

“Fil-fehma konsiderata ta' din il-Qorti xejn ma jiswa għall-intimati li jinvokaw l-klawsola ta' ezoneru ta' responsabbilita' espressa fl-iStandard Trading terms and conditions li kienu gew komunikati lill-attur (fol 19-22), senjatament il-klawsola 4.1.1:

³ Ara l-*email* esebit ISO1 a fol 111 tal-process.

“When acting as port agent or liner agent or booking agent, the company acts at all times as agent for and on behalf of the Principal and has authority to enter into contracts with the Merchant as Agent for the Principal. The company shall not be personally liable for the Principal's liabilities”. (fol 22). Din il-klawsola mhix kontrarja għall-ordni pubblika u għalhekk għandha titqies li hija valida.

“Illi għandu jigi puntwalizzat li dan jikkontrasta mal-mod kif l-istess soċjeta' intimata tiddeskrivi l-funzjonijiet tagħha (DOK 2 a fol 21) hekk:

"Ship Agency and Logistics for us is more than simply a service. We built our business well before the concept was articulated on the premise that efficient client service meant offering pragmatic solutions as the best possible price and within the shortest time possible...."

“Il-Qorti taqbel mat-tezi li s-soċjeta' intimata agixxiet fil-vesti tagħha ta' agent tal-vettural. Dan johrog mill-poloż tat-tagħbija rilaxxjati. Inltre għalkemm l-attur jishaq li l-ftehim li qed jallega kien mas-soċjeta' intimata direttament, ma jstax jgħid li ma kienx jaf f'liema kapacita' l-istess soċjeta' kienet qed tagixxi meta taha struzzjonijiet għall-ispedizzjoni tal-merkanzija tiegħu. Din ma kenitx l-ewwel darba li kellu relazzjonijiet kummerċjali mal-intimati u it-termini u kondizzjonijiet applikabbli kienu gew komunikati lilu.

“Izda kif gja deciz, l-agent jirraprezenta lill-vettural hu huwa l-persuna legittima biex iwiegeb għall-kawza għad-danni naxxenti minn xi nuqqas fit-trasport tal-merkanzija.

“Għaldaqstant il-Qorti hi tal-fehma li l-klawsola imsemmija ma tistax tigi invokata kontra l-attur imma semmai, tagħti dritt ta' rivendika lill-agent kontra l-principal tiegħu.

“It-Tieni Eccezzjoni

“Is-soċjeta' intimata eccepjet billi invokat klawsola fil-polza ta' tagħbija li l-vettural huwa awtorizzat li jagħmel dawk il-varjazzjonijiet fil-garr tal-merkanzija kif jidhrilha xierqa. Fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu irrefera għall-klawsola 7 tal-polza minn fejn jirrizulta li "At any stage in the carriage the Goods may, at the Carrier's absolute discretion, be carried as a single shipment or as several shipments on any means of transports, whether owned or operated by the Carrier or not." Izda fil-fehma konsiderata tal-Qorti din il-klawsola ma tezonerax is-soċjeta' intimata f'dan il-kaz billi irrizulta li x-short shipment lanqas kienet frott ta' decizjoni li ttiehdet, imma ta' traskuragni da parti tas-soċjeta' intimata li naqset milli tizgura t-tagħbija tal-merkanzija.

“Għaldaqstant din l-eccezzjoni ma treggix u qed tigi michuda.

Danni:

“L-attur jallega li minhabba l-eventi kif sehew, iz-zewg containers waslu tardivament fic-Cina. L-agir tal-agent jikkostitwixxi ksur tal-obbligi kontrattwali tieghu u ghalhekk ghandu iwiegeb ghad-danni subiti.

“Illi sabiex l-attur jirnexxi fit-talba tieghu ghad-danni jenhtieg mhux biss li jkun hemm il-fatt doluz jew kolpuz, imma jenhtieg ukoll li d-danni jkunu jemergu minn dak il-fatt doluz jew kolpuz; cioe`, li jkun hemm ness ta' kawzalita' bejn iz-zewg eventi b'mod li jista' jinghad li d-danni kienu konsegwenza diretta ta' dak il-fatt. Fil-kaz odjern, l-attur jrid jipprova mhux biss li l-merkanzija wasslet tard imma li r-ritard kien il-kawza tad-danni.

“Illi gew esebiti sensiela ta' emails u korrisondenza bejn il-partijiet, wara li r-rikorrent gie nformat li wiehed mill-containers kien ghadu ma telaqx mill-Port Hieles f'Malta. In segwitu ghal dan, ir-rikorrent kien insista li l-containers jaslu flimkien. Ghalhekk, wiehed mill-containers kellu jistenna fil-port ta' transshipment, go Singapore. L-attur allega li dan issubixxa hsarat izda ma ressaq l-ebda prova dwar din l-allegazzjoni u lanqas ghamel talba ghall-ispejjez f'din il-kawza jew mod iehor. Ghalhekk il-Qorti mhix ser tiehu konjizzjoni ta' din l-allegazzjoni.

“F'dak li hu l-prova tad-danni, u l-kawzalita' bejn in-nuqqas u d-danni kkagunati, japplika l-principju enunzjat **fl-artikolu 562 tal-Kap 12** u cioe` li l-oneru tal-prova jinkombi fuq min jallega fatt.

“Illi din il-Qorti tosserva li fir-rikors promotur, ir-rikorrent in linea ta' danni rreklama telf ta' bejgh ta' merkanzija u spejjez relatati mal-kiri, uzu u trasbordagg tal-containers, kif ukoll telf ta' negozju mad-destinatarju.

“Dwar l-ispiza tal-istivar tal-container f'Singapore u f'Malta u l-ispejjez tat-trasbord, hemm qbil li dawn thallsu mis-socjeta' intimata. (fol 135D) u ghalhekk il-pretensjoni attrici ma tirrizultax.

“L-attur allega li s-socjeta` Qingdao Eternal Co. Ltd. ma riditx iktar il-merkanzija ladarba din waslet tardivament. Xehed li l-klijent tieghu sab xerrej ghalih izda bi prezz ferm inferjuri. In sostenn ta' dan ipprezenta **Dok NC1** (fol 73) fejn qal li l-kumpanija tieghu Green Care Trading bieghet iz-zewg containers in kwistjoni lill-kumpanija ohra go Hong Kong ghall-prezz ta' 2,000 USD.

“Illi l-verzjoni tal-attur mhix attendibbli. Gie ppruvat mill-kumpanija intimata li z-zewg containers mertu tal-kaz odjern gew ikkonsenjati lis-socjeta` Qingdao Eternal Co. Ltd. kif jirrizulta mid-dokument ISO6 a fol 122 tal-process. Dan huwa anke ammess mill-istess attur. Inltre, kif gustament jargumenta l-konvenut, mhuwiex verosimili li l-attur kien jirrilaxxa l-containers lid-destinatarju jekk kien minnu li dan ma kienx ser ihallsu tagghom. Inltre d-dokument esebit mill-attur bhala Dok NC1

li huwa proforma invoice tas-socjeta` tieghu lanqas hija ffirmata u ma jiswiex bhala prova tal-kontenut tieghu.

“Kif argumenta l-abbli difensur tas-socjeta' konvenuta, l-attur ma gabx prova korroboranti konsistenti f'korrisondenza mad-ditta Ciniza. Difatti, fil-fehma tal-Qorti, ma hemm l-ebda prova korroboranti ta' dak allegat mill-attur u l-verzjoni tieghu tirrizulta sahsansitra inverosimili.

“Fid-dawl ta' dawn ic-cirkostanzi, l-Qorti tqis li din il-prova ta' Dok NC1 zgur li mhix prova sufficjenti ghad-danni sostnuti mir-rikorrent konsistenti f'telf tal-valur tal-merkanzija.

“Illi r-rikorrent esebixxa dokument iehor **Dok NC2** esebit a fol 74, rapprezentanti l-ammont ta' depozitu li gie rifuz lura lill-kumpanija Ciniza Qingdao Eternal Co Ltd. Permezz ta' dan id-dokument, ir-rikorrent ipprova sahsansitra jizgwida lill-Qorti billi pprova jaghti mpressjoni li rrifonda lura l-flus. Illi hu stess sussegwentement ikkonferma, in kontro-ezami, li ma baghatx lura flus lill-kumpanija Ciniza izda minflok baghat 'container' iehor bhala kumpens. Il-Qorti ghalhekk, taqbel ma' dak sottolineat fin-nota ta' sottomissjonijiet tal-intimat, fejn gie analizzat fid-dettal dan id-dokument in kwantu dawn il-flus ma thallsux ghax id-dokument bankarju stess ighid: “You have entered an invalid bank code. Ghalhekk, anke fir-rigward ta' dan id-dokument, il-pretensjonijiet tar-rikorrent ghad-danni ma jregux.

“Minbarra dan, jigi osservat ukoll li l-verzjonijiet tar-rikorrent inbidlu matul il-procediment tal-kaz odjern u hemm ukoll inkonsistenzi fil-provi tieghu u konflitti mal-verzjoni tal-intimata. L-ewwel verzjoni li ta kien li tilef il-bejgh tal-merkanzija lill-kumpanija destinatarija minhabba l-ittardjar tal-'containers'. Sussegwentement qal li kien baghat lura l-ammont ta' depozitu li rcieva minghand Qingdao, hekk kif jidher fid-dokument **NC2**. Ir-rikorrent sostna wkoll li l-kumpanija intimata kienet infurmatu li l-'containers' ser jaslu sa l-ahhar ta' Frar tal-2010, izda minnaha l-ohra l-kumpanija intimata sostniet li din mhix il-prassi, u li qatt ma tinghata d-data tal-wasla proprju ghaliex spiss ikun hemm ittardjar minhabba diversi ragunijiet, mill-kumpanija Hanjin Shipping Ltd. li kienu qed jagixxu ghaliha. Fid-dawl ta' dan, ir-rikorrent sostna li kienu ufficjali tal-kumpanija intimata li gharrfuh permezz tat-telefon, bid-data meta kellhom jaslu l-'containers'. Izda, r-rikorrent ma gab l-ebda prova dwar dan. Imbaghad ulterjorment, qal li sofra danni peress li wiehed mill-'containers' u cjoe` dak li baqa' jistenna fil-port of transshipment, garrab danni fil-merkanzija fis-sens li l-plastik ghar-reciklagg li kien hemm go fih gratlu l-hsara minhabba li dam wieqaf u stazzjonat hemmhekk. Izda, meta mistoqsi, jekk kienx ghamel 'damage report' jew ghamilx 'claim' fir-rigward ta' dan, ikkonferma li m'ghamel xejn.

“Jigi ritenut li ghalkemm ir-responsabbilita' tal-agent tirrizulta ipprovata ghall-fini tat-tieni talba attrici, l-ewwel talba tal-attur, kif ukoll dak sostnut minnu fir-rigward tad-danni reklamati, ma gewx sufficjentement ipprovati. Kif gja premess fir-rigward ta' spejjez ta' storage u

trasbordagg, l-intimat irnexxielu jipprova li dawn thallsu mis-socjeta` Sullivan Shipping Agency Ltd. u r-rikorrent ikkonferma dan in kontro-ezami. (fol 135D u dokumenti esebiti DOK ISO4 (fol 118-120) .

“Fic-cirkostanzi kollha fuq enunzjati jirrizulta car li l-verzjoni tar-rikorrent ma tistax titqies sostenibbli.

“Ir-rikorrent sostna wkoll li r-reputazzjoni internazzjonali tieghu fin-negozju giet pregudikata, u li tilef aktar negozju mal-kumpanija Qingdao Eternal Co. Ltd. fic-Cina. Ir-rikorrent baqa' ma ressaq l-ebda prova in sostenn ghal dan u anke f'dan il-kaz, it-talba tieghu qed tigi respinta.

“Ghalhekk, in vista ta' dak kollu premess it-tielet talba qed tigi michuda”;

5. Illi l-attur (minn issa 'l hemm imsejjaħ “l-appellant”) ħassu aggravat bl-imsemmija sentenza u b'Rikors tal-Appell imressaq minnu fit-8 ta' April, 2016, u għar-raġunijiet hemm imfissra, talab li din il-Qorti tvarja s-sentenza appellata billi tikkonferma dik il-parti tagħha fejn laqgħet it-tieni talba tiegħu u fejn ċaħdet l-ewwel talba tiegħu u ċaħdet l-ewwel u t-tieni eċċezzjonijiet tal-kumpanija intimata; u tirrifirma l-parti tas-sentenza fejn ċaħdet it-tielet talba tiegħu u laqgħet it-tielet u r-raba' eċċezzjonijiet tal-kumpanija intimata, u minflok, tgħaddi biex tilqa' t-tielet talba tiegħu, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-kumpanija intimata;

6. Illi permezz ta' Twegiba tat-2 ta' Mejju, 2016, il-kumpanija appellata laqgħet billi qalet li l-appell għandu jiġi miċħud u s-sentenza appellata għandha tiġi konfirmata, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-appellant;

7. Rat l-atti kollha tal-kawża;

8. Semgħet it-trattazzjoni mid-difensuri taż-żewġ partijiet waqt is-smiġħ tal-20 ta' April, 2021;

9. Rat li l-kawża tħalliet għallum għas-sentenza;

Ikkonsidrat:

10. Illi din hija azzjoni ta' danni minħabba nuqqas ta' twettiq ta' kuntratt. L-azzjoni attriċi tinbena fuq ftehim dwar ġarr ta' merkanzija mgħobbija f'żewġ *containers* li, skond polza ta' tagħbija, kellhom jitilqu minn Malta u jinġarru flimkien sad-destinazzjoni tagħhom fiċ-Ċina. Billi wieħed mill-*containers* baqa' l-art f'Malta u ma tgħabbiex fl-istess bastiment mal-*container* l-ieħor u spiċċaw waslu ċ-Ċina żmien wara li kienu mistennija jaslu, l-attur jgħid li l-kumpannija appellata taħti għal ksur tal-kuntratt u kif ukoll għat-telf tan-negozju u għal danni oħra li setgħet ġarrbet minħabba f'hekk. Talab il-likwidazzjoni u l-ħlas tad-danni mġarrba. Il-kumpannija appellata ċaħdet kull ħtija u qalet li kellha x'taqsam mal-appellant biss bħala aġent tal-kumpannija barranija li daħlet biex iġġorr il-merkanzija, u li l-polza ta' tagħbija kienet tagħti l-jedd li l-kumpannija mdaħħla fil-ġarr tal-merkanzija tibdel il-kundizzjonijiet tal-ġarr skond kif ikun meħtieġ. Żiedet tgħid li ma kienx sewwa li l-attur jitlob spejjeż marbuta maż-żamma u l-ġarr, ladarba hija kienet daħlet għal dawk in-nefġiet qabel ma nfetħet

il-kawża, u lanqas ma seta' jitlob danni għal telf ta' negozju, ladarba ntwera li d-destinatarju tal-merkanzija ġabar il-*containers* mal-wasla tagħhom fiċ-Ċina. L-ewwel Qorti ċaħdet l-ewwel u t-tieni eċċezzjonijiet tal-appellata, imma laqgħet it-tielet u r-raba' eċċezzjonijiet. Laqgħet it-tieni talba attriċi imma ċaħdet it-talbiet attriċi l-oħrajn;

11. Illi l-**aggravju waħdien** tal-appellant hu li l-ewwel Qorti għamlet apprezzament ħażin tal-fatti li nġabu quddiemha. Jagħmilha ċara li l-appell tiegħu huwa limitat għal dik il-parti mis-sentenza appellata li laqgħet it-tielet u r-raba' eċċezzjonijiet u safejn ma ntlagħgetx it-tielet talba attriċi. Għalhekk, billi ma sarx appell mill-ewwel talba li l-ewwel Qorti kienet ċaħdet – iżda, għall-kuntrarju, l-istess appellant qiegħed jitlob il-konferma ta' dik il-parti tas-sentenza – jiġi li l-appellant ma baqax jisħaq fuq il-kawżali tal-qerq ċivili u dik il-parti tas-sentenza appellata issa saret ġudikat;

12. Illi dwar l-aggravju tiegħu l-appellant jgħid li, quddiem l-ewwel Qorti, tressqu provi biżżejjed li bihom toħroġ b'mod ċar ir-rabta bejn l-aġir kolpuż tal-kumpannija appellata u d-danni li huwa ġarrab. Itenni li l-provi juru l-ftehim li ntlahaq bejn il-partijiet, it-traskuraġni tal-kumpannija appellata li damet ġimgħatejn biex intebħet li wieħed mill-*containers* tħalla l-art fil-port f'Malta u li l-*containers* waslu ġimgħat wara ż-żmien maħsub. Jgħid ukoll li l-ewwel Qorti straħet biss fuq uħud mid-dokumenti li tressqu quddiemha

u warrbet oħrajn biex waslet għall-konklużjoni tagħha. Jixli lill-Qorti li ma ħadetx qies tax-xhieda tiegħu li tagħti tifsira għall-ħruġ ta' dokumenti li huwa stess ippreżenta u, minflok, l-ewwel Qorti għażlet li tinterpretahom kif riedet hi. Jgħid li t-talba għad-danni tinkludi wkoll t-telf li ġarrab f'*container* minnhom meta l-kontenut tiegħu tħallat wara li nqaleb, iżda l-ewwel Qorti dan warrbitu għaliex ma tressqetx talba speċifika għalih. Jixli lill-ewwel Qorti b'apprezzament ħażin ukoll meta qieset li ma ngabetx prova tat-telf ta' negozju max-xerrej kif ukoll li ladarba x-xerrej ħa pussess tal-merkanzija, ifisser li l-attur ma ġarrab ebda dannu, dan minkejja x-xhieda li huwa ta, turi mod ieħor;

13. Illi l-kumpannija appellata twarrab dan l-aggravju u tišhaq li l-appellant qiegħed jinqeda bl-appell tiegħu bil-għan li jbidel il-verżjoni oriġinali tiegħu tal-fatti u jdaħħal figuri u pretensjonijiet ġodda li qatt qabel ma kien għamilhom;

14. Illi meta l-appellant jikkontesta l-apprezzament tal-provi li l-ewwel Qorti kellha quddiemha, ngħad kemm-il darba li r-regola hi li din il-Qorti ma tiddesturbax l-apprezzament tal-fatti magħmul minn Qorti tal-ewwel grad jekk mhux f'ċirkostanzi eċċezzjonali jew meta jkun intwera li dak l-apprezzament ikun wieħed mhux raġonevoli jew mhux mibni fuq il-fatti proċesswali⁴. Dan mitqal, huwa minnu wkoll li "*Il-Qorti tal-Appell għandha*

⁴ App. Ċiv. 26.1.2018 fil-kawża fl-ismijiet **Josephine Aġius vs Piju Theuma**

awtonomija sħiħha fl-apprezzament tal-fatti u għandha kull setgħa tinterpreta l-fatti mod ieħor minn kif tkun fehmithom qorti tal-ewwel grad. Huwa minnu illi fejn tidħol kredibilità ta' xhieda li l-ewwel qorti tkun semgħet viva voce qorti ta' revizjoni ma hijiex sejra faċilment tiddisturba l-apprezzament li tkun għamlet l-ewwel qorti, u lanqas ma taqleb il-konklużjoni tal-ewwel qorti meta din tkun għażlet bejn żewġ possibiltajiet ta' interpretazzjoni ta' fatt li t-tnejn ikunu plawsibbli. Madankollu, il-Qorti tal-Appell għandha s-setgħa tikkorreġi kull apprezzament ta' fatt li jidhrilha li jkun żbaljat irrispettivament mill-gravità tal-iżball. Iżżid tgħid, anzi, li, aktar u aktar f'sistema bħal tagħna fejn jeżisti grad wieħed biss ta' appell, il-Qorti tal-Appell tkun qiegħda tonqos mid-dmir tagħha jekk tabdika mir-responsabbiltà tagħha li tagħmel apprezzament awtonomu tal-fatti⁵;

15. Illi huwa fil-qafas ta' dawn il-parametri li din il-Qorti sejra tqis l-aggravju tal-appellat. Iżda qabel kull ħaġa oħra, il-Qorti tħossha fid-dmir li tagħmel dawn l-osservazzjonijiet. L-ewwel, illi Qorti hija marbuta bit-talbiet u bl-eċċezzjonijiet kif imressqa mill-partijiet, u meta tagħzel li tilqa' talba jew eċċezzjoni (jew tiċħad talba jew eċċezzjoni) huwa mistenni li tagħmel dan fuq is-saħħa ta' dak li jkun mitlub jew eċċepit. It-tieni, f'kazijiet marbuta ma' danni, bħal ma hija dik li l-Qorti għandha quddiemha, l-istħarriġ tal-pretensjonijiet attriċi jiddependi wisq minn

⁵ App. Ċiv. 14.12.2018 fil-kawża fl-ismijiet **Dott. Antoinette Cutajar vs L-Onor. Dr. Joseph Muscat – Prim Ministru et**

kemm id-dokumenti li jixhdu l-ġrajja għandhom jitwemmnu. Dan jingħad għaliex dawk id-dokumenti, ġeneralment, ikunu saru fil-ħin tal-ġrajja partikolari u jkunu għalhekk mistennija li jservu bħala dokumentarju ta' dik il-ġrajja⁶. It-tielet, il-polza ta' tagħbija hija għaldaqstant dokument importanti li jitfa' dawl fuq dak li jkunu ftehm u l-partijiet dwar il-merkanzija li kellha tiġi mwassla lid-destinatarju tagħha, filwaqt li meta l-merkanzija tinħeles favur l-importatur jew destinatarju tal-merkanzija. Ir-raba', illi l-imsemmija dokumenti jagħmlu prova qawwija u ta' min joqgħod fuqha ta' dak li jgħidu, imma hija prova *juris tantum* u mhux irribattibbli⁷ li tista' titwaqqa' biss bi provi oħrajn daqstant qawwija. Għalhekk, dawn id-dokumenti ma jistgħux jitwarrbu fuq sempliċi konġettura, jew taħt l-iskuża li jkunu saru b'għaġġla u nuqqas ta' reqqa⁸, jew bi provi li jtnisslu wara ż-żmien li għalihom dawk id-dokumenti jirreferu⁹. Fuq kollox, l-imsemmija dokumenti jridu jkunu mera tal-proċess tal-ftehim u tal-ġarr tal-merkanzija li għalih jirreferu u jippruvaw, għalhekk, l-istat ta' dik il-merkanzija f'kull waqt determinanti tal-vjaġġ sal-konsenja lill-importatur¹⁰;

16. Illi fil-każ li għandha quddiemha l-Qorti, l-istħarriġ tal-ilmenti tal-attur dwar id-danni mgarrba minnu jista' jinbena fuq disa' (9) dokumenti

⁶ App. Kumm. **6.6.1995** fil-kawża fl-ismijiet *David Curmi noe vs Carmel Mallia et noe*

⁷ P.A. PS **28.4.2003** fil-kawża fl-ismijiet *John Galdes noe et vs Godwin Abela noe et*

⁸ App. Ċiv. **12.6.2001** fil-kawża fl-ismijiet *Formosa & Camilleri Ltd. noe vs SeaMalta Co Ltd. et*

⁹ App. Kumm. **20.4.1995** fil-kawża fl-ismijiet *Gatt noe vs Sciberras noe* (Kollez. Vol: **LXXIX.ii.903**)

¹⁰ App. Ċiv. **19.5.2000** fil-kawża fl-ismijiet *Dr Giovanni Griscti noe vs John Cooper noe et* (mhix pubblikata)

ewlenin: tliet poloz ta' tagħbija, tnejn minnhom maħruġa fis-6 ta' Frar, 2010¹¹, u oħra maħruġa fis-7 ta' Marzu, 2010¹², li tkopri wieħed miż-żewġ *containers* dikjarati fil-polza ta' tagħbija tas-6 ta' Frar, 2010, li tħalla fil-port f'Malta; skambju ta' *e-mails* bejn l-appellant u l-kumpannija appellata bl-attur jisħaq mal-kumpannija appellata li l-*containers* kellhom jaslu ġewwa ċ-Ċina flimkien¹³ kif ukoll li biha l-appellant assuma r-responsabbiltà tal-*containers* waqt li kienu wieqfa Singapore¹⁴; fattura *pro-forma* tal-1 ta' Frar, 2010¹⁵, li minnha jirriżulta d-depożitu li tħallas mill-kumpannija Ċiniża lill-attur fl-ammont ta' ħamest elef, mitejn u għoxrin dollaru (\$5,220) għall-merkanzija li kienet stmata li tiswa tlieta u għoxrin elf, ħames mija wieħed u tletin dollaru (\$23,531); fattura *pro-forma* oħra (u ġġib in-Numru 712) maħruġa fis-7 ta' Ġunju, 2010, favur terzi għall-ammont ta' elfejn dollaru (\$2,000)¹⁶; żewġ fatturi marbuta mal-ispejjeż li tħallsu mill-kumpannija appellata għaž-żamma ta' wieħed miż-żewġ *containers* fis-Singapore¹⁷ sa ma wasal il-*container* l-ieħor li telaq minn Malta warajh; u *e-mail* tat-2 ta' Settembru, 2010¹⁸, maħruġa mill-awtoritajiet ġewwa ċ-Ċina li biha jikkonfermaw li ż-żewġ *containers* bil-

¹¹ Dok. "A" u "C" f'paġ. 6 u 7 tal-proċess

¹² Dok. "D" f'paġ. 8 tal-proċess

¹³ Dok. "NC", Ara fost l-oħrajn paġġ. 43, 53 u 58 tal-proċess

¹⁴ *Ibid* paġ. 37 tal-proċess

¹⁵ Dok. "A" anness mar-Rikors tal-Appell f'paġ. 228 tal-proċess li l-appellant jirreferi għalih fir-Rikors Maħluf bħala Dok. "B" iżda li baqa' ma tressaqx fl-atti tal-kawża quddiem l-ewwel Qorti sa ma ngħatat is-sentenza appellata. Ara § 17 *infra*

¹⁶ Dok. "NC" f'paġ. 73 tal-proċess. Ara wkoll ix-xhieda ta' Noel Cefai mogħtija in kontro eżami f'paġ. 135C tal-proċess

¹⁷ Paġġ. 119 u 120 tal-proċess

¹⁸ Dok. "ISO6" f'paġ. 122 tal-proċess

merkanzija tal-attur ingabru mid-destinatarju tal-merkanzija (il-kumpannija Ċiniża) ġewwa ċ-Ċina;

17. Illi l-appellant jilmenta li l-ewwel Qorti ma tatx piż lid-dokumenti kollha. Fil-fatt l-ewwel Qorti naqset li tqis il-fattura *pro-forma* tal- 1 ta' Frar, 2010. Dan seħħ mhux bi ħtija tagħha, imma għaliex l-appellant naqas li jippreżenta kopja tagħha fil-proċess. L-appellant ressaq dan id-dokument l-ewwel darba fl-atti biss meta hemżu mar-Rikors tal-Appell tiegħu. L-appellata qajmet il-preġudizzjali li dik il-prova ma jmisshix titħalla fl-atti għaliex saret bi ksur tal-liġi. Il-Qorti tagħraf li huwa minnu li parti fl-appell ma titħallix tressaq provi li jkun messha ressqet quddiem l-ewwel Qorti. F'dan il-każ, id-dokument meħmuż mar-Rikors tal-Appell kien ilu jissemma bħala dokument imressaq fl-atti tal-kawża sa mill-bidunett. Kemm hu hekk, l-appellant jirreferi għalih bħala d-dokument "B" mar-rikors promotur. Reġa' semmih – bla ma ressaq kopja tiegħu – meta ressaq rikors fid-9 ta' Marzu, 2011¹⁹ li bih talab li jitħalla jibdel partijiet mill-istess rikors promotur. L-ewwel Qorti kienet laqgħetlu t-talba. L-Artikolu 145 tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta jippermetti li parti fl-appell tista' tressaq "dokumenti li jkunu jsaħħu t-talbiet tal-wieħed jew l-eċċezzjonijiet tal-ieħor", għalkemm din il-Qorti żżomm mal-linja li ma tiħux konjizzjoni

¹⁹ Paġġ. 81 – 2 tal-proċess

ta' provi dokumentali li l-parti kienet taf bihom u li kellha fil-kontroll tagħha fl-ewwel istanza²⁰;

18. Illi dwar il-bqija tad-dokumenti, l-ewwel Qorti ħadet qies tagħhom iżda sabet li mhux kollha tista' toqgħod fuqhom. Dwar it-tliet poloz ta' tagħbija, ma jidhirx li hemm kontestazzjoni billi l-ewwel Qorti sabet favur l-appellant, jiġifieri li tabilhaqq kien hemm ftehim bejnu u l-kumpannija appellata li ż-żewġ *containers* bil-merkanzija fihom kellhom jaslu ċ-Ċina flimkien. L-iskambju tal-*e-mails* bejn iż-żewġ partijiet wasslu lill-kumpannija appellata biex toħroġ it-tielet polza ta' tagħbija (dik tas-7 ta' Marzu, 2010) u saħansitra li tħallas l-ispejjeż ta' kemm dam wieqaf *container* minnhom ġewwa Singapore (iż-żewġ fatturi msemmija aktar 'il fuq) sakemm laħqu t-tieni *container* li ntbagħat tard minn Malta. Din fiha nnifisha tissarraf f'ammissjoni ta' responsabbiltà mill-kumpannija appellata għall-fatt li naqset li tara li l-*containers* jintbgħatu ċ-Ċina t-tnejn flimkien;

19. Illi ma jidhirx li hemm kontestazzjoni lanqas dwar il-fatt li l-kumpannija appellata ħallset għaž-żamma ta' *container* ġewwa Singapore. Din iċ-ċirkostanza tinsab ippruvata kemm bi provi

²⁰ App. Ċiv. 17.6.2019 fil-kawża fl-ismijiet *Maria Dolores Falzon vs Monica Debarro et u* App. Ċiv. 20.7.2020 fil-kawża fl-ismijiet *Rose Grima noe vs Carmen Vella fost bosta oħrajn*

dokumentali mressqa mill-appellata, u kif ukoll minn ammissjoni mill-appellant²¹;

20. Illi dwar l-*e-mail* tad-19 ta' Frar, 2010²², li biha l-appellant assuma r-responsabbiltà għall-*containers* kemm kienu ser idumu miżmuma ġewwa Singapore, din trid titqies fid-dawl tal-pretensjoni tal-appellant li ladarba huwa ma jaħtix għad-dewmien, il-ħsara li l-*container* ġarrab kemm dam f'Singapore, għandu jiġi kumpensat għalih mill-kumpannija appellata. L-ewwel Qorti ma laqgħetx din il-pretensjoni fuq il-fatt li r-Rikors Ġuramentat u t-talbiet attriċi ma jirriflettux dan l-inċident. Qari tar-Rikors Maħluf iwassal lil din il-Qorti għal fehma li t-talba attriċi għad-danni mġarrba hija marbuta mat-telf tal-bejgħ tal-konsenja u mat-telf ta' negozju mal-kumpannija Ċiniża destinatarija, iżda mhux ma' ħsarat allegatament ikkaġġunati lill-merkanzija. Anke kieku din il-Qorti kellha tqis l-argument tal-appellant li t-talba għad-danni tiġbor fiha talba għall-kumpens tal-ħsarat, jibqa' l-fatt li x-xilja tal-appellant ma ġietx ippruvata kif imiss. L-appellant jistrieħ fuq il-fattura *pro-forma* maħruġa fis-7 ta' Ġunju, 2010, u jgħid li l-istess merkanzija inbiegħet lil terzi bi prezz inferjuri ta' elfejn dollaru (\$2,000)²³ għall-kontenut taż-żewġ *containers*. Huwa minnu li din il-fattura ssemmi l-*containers*, iżda waħedha u mingħajr tal-anqas id-dokument tal-*gate passout*, il-Qorti ma tistax tasal li tassew kien hemm

²¹ Ara x-xhieda ta' Noel Cefai mogħtija fil-kontro-eżami f'paġ. 135D tal-proċess

²² Footnote numru 11 aktar 'il fuq

²³ Ara x-xhieda tal-appellant f'paġ. 72A tal-proċess

ħsara jew tgħarriq fil-merkanzija tant li l-merkanzija kellha tinbiegħ b'ammont inferjuri ta' elfejn dollaru (\$2,000) flok l-ammont oriġinarjament miftihem. Tqis ukoll li din il-fattura lanqas biss hija ffirmata. Dan qed jingħad bla ħsara għall-fatt li l-appellant assuma r-responsabbiltà għall-ħsarat li setgħu seħħew tul iż-żmien li l-merkanzija damet wieqfa fil-port ta' Singapore. Minbarra dan, l-appellant naqas għal kollox li jressaq imqar l-iċken prova tal-bejgħ effettiv li suppost sar b'ribass ladarba l-*containers* waslu fiċ-Ċina u wara li d-destinatarju rtirahom. L-anqas li l-appellant messu wera kien li, fil-fatt id-destinatarju bieghom b'dak il-prezz imraħħas u li tingab prova tal-bejgħ hekk magħmul. Minn dan kollu, fl-atti ma hemm xejn;

21. Illi jekk jittiehed qies ta' dawn iċ-ċirkostanzi kollha, din il-Qorti ssib li l-ewwel Qorti kienet fis-sewwa meta qieset li ma kellhiex tilqa' l-ilmenti tal-appellant dwar il-ħsarat ikkaġġunati lill-merkanzija.

22. Illi għal dak li jirrigwarda l-fattura *pro-forma* tal-1 ta' Frar, 2010, li minnha jirriżulta l-ftehim bejn l-appellant u l-kumpannija Ċiniża bl-ammont ta' kemm kienet tiswa l-merkanzija u d-depożitu li l-appellant tħallas għaliha, l-appellant jgħid li minħabba d-dewmien tilef l-ammont ta' tlieta u għoxrin elf, ħames mija wiehed u tletin dollaru (\$23,531) billi l-kumpannija Ċiniża ma riditx aktar il-materjal li bagħtilha. Dwar id-depożitu ta' ħamest elf, mitejn u għoxrin dollaru (\$5,220), l-appellant jagħti x'jifhem li l-

ammont intradd lura lid-destinatarju permezz ta' *transfer* bankarju²⁴, iżda aktar tard jistqarr li l-ħlas sar '*in kind*' billi ġie konsenjat lill-kumpannija Ċiniża wieħed mill-*containers* mimli materjal²⁵. Fi kliem l-appellant²⁶, dan huwa rifliss fl-*e-mail* tat-2 ta' Settembru, 2010²⁷, maħruġa mill-awtoritajiet ġewwa ċ-Ċina li biha jikkonfermaw li *containers* bil-merkanzija tal-attur ingabru mid-destinatarju tal-merkanzija, jiġifieri l-kumpannija Ċiniża, ġewwa ċ-Ċina. L-ewwel Qorti sabitha bi tqila taċċetta l-argumenti tal-appellant u qieset li ladarba l-*containers* ingabru mill-kumpannija Ċiniża, in-negozju ingħalaq. Din il-Qorti wkoll għandha r-riżervi tagħha dwar il-verżjoni tal-appellant u dan għal żewġ raġunijiet. L-ewwel, din il-Qorti tqis li, qabel kull ħaġa oħra, l-appellant naqas li jipprova li bejnu u bejn il-kumpannija Ċiniża kien hemm ftehim li l-materjal ried jasal f'idejha sa żmien maqbul u li, fin-nuqqas, kien iwassal għal ksur tar-rabtiet kuntrattwali bejniethom u l-jedd li l-kumpannija Ċiniża destinatarja tinħall mill-obbligi li assumiet mal-appellant. It-tieni raġuni hija n-nuqqas għal kollox ta' xi ħjiel ta' prova li turi li hija ma aċċettatx il-*containers* minħabba li waslu tard. Fil-fehma tal-Qorti, ix-xhieda tal-appellant wehdedha ma tistax titqies biżżejjed biex tipprova l-verżjoni tiegħu u, fin-nuqqas ta' dokumentazzjoni (biex twaqqa' l-provi dokumentali l-oħrajn li jixhdu ħwejjeg oħra), it-talbiet attriċi m'għandhomx bażi legali;

²⁴ Ara Dok. "NC2" f'paġ. 74 tal-proċess

²⁵ Ara x-xhieda tal-appellant mogħtija fil-kontro eżami f'paġ. 135C tal-proċess

²⁶ *Ibid*

²⁷ Dok. "ISO6" f'paġ. 122 tal-proċess

23. Illi wara li ħadet qies tal-konsiderazzjonijiet fuq imsemmija u tal-atti ppreżentati quddiemha, din il-Qorti mhix sejra tilqa' l-aggravju tal-appellant għaliex m'għandux fis-sewwa, u taqbel mar-raġunament magħmul mill-ewwel Qorti fis-sentenza appellata;

Deċide:

24. Għaldaqstant, għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi:

Tiċħad l-appell imressaq mill-attur fil-kwalità premessa u għalhekk qiegħda tikkonferma għal kollox is-sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tat-22 ta' Marzu, 2016, fil-kawża fl-ismijiet premissi; u

Tordna li l-appellant iħallas **l-ispejjeż ta' din l-istanza**, filwaqt li l-ispejjeż tal-ewwel istanza jithallsu kif determinat fis-sentenza appellata.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Joseph R. Micallef
Imħallef

Tonio Mallia
Imħallef

Deputat Registratur
da